

Типологія електронних шекспірівських енциклопедій у цифровому академічному просторі

В умовах технологічного прогресу, що спричинює стрімкі зміни у суспільстві (цифровізація комунікаційних процесів, кліпове мислення, інформаційне перевантаження тощо), значних змін зазнають і способи зберігання інформації та механізми забезпечення доступу до неї. Перехід від традиційних паперових носіїв до електронних ресурсів стає не лише технічною необхідністю, а й важливим етапом у розвитку наукових та культурних практик. Одним із таких нововведень є електронні енциклопедії, що дозволяють утримувати та поширювати різноманітні, в тому числі і наукові відомості, в новому форматі.

Популяризація електронних енциклопедій особливо помітна в умовах глобальних викликів, зокрема тих, що впливають на доступність традиційних паперових видань. Під час російсько-української війни, внаслідок обстрілів російської армії Україна втратила багато цінних бібліотечних архівів, важливих документів тощо. Одним із таких трагічних прецедентів стала ситуація з обмінним та резервним фондом бібліотеки Ярослава Мудрого, паперові матеріали якого постраждали під час російської атаки 8 липня 2024 року (Зінченко, 2024). Тож цифровізація наукової інформації постає однією із нагальних потреб, а досвід електронних шекспірівських енциклопедій виступає в цьому контексті продуктивним прецедентом.

Перш ніж запропонувати результати здійсненої пошукової роботи, сфокусуємося на двох ключових концептах: місце електронних енциклопедій у загальній парадигмі енциклопедичних видань та значимість шекспірівських електронних енциклопедій для подальшого розвитку шекспірівських студій у світі загалом і в Україні, зокрема.

Щоб зрозуміти місце електронних енциклопедій у сучасному світі, варто звернутися до їхнього визначення та історії. Енциклопедія – це систематизована збірка відомостей, яка охоплює широкий спектр тем або зосереджується на конкретній галузі. Стрімким зростанням публічного інтересу до такої форми репрезентації відомостей, як енциклопедія, людство завдячує добі Просвітництва, яка подарувала світові такі визначні систематизовані праці, як “Тлумачний словник науки, мистецтва й ремесел” Дідро і д’Аламбера (1751–1780), а також перше видання “Британіки” (1771) (East, 2010, p. 162).

Сучасні енциклопедичні видання можна розподілити на кілька типів:

- 1) загальні енциклопедії, що охоплюють усі галузі знань;
- 2) спеціалізовані видання, що фокусуються на окремих темах.

Енциклопедичний контент має дві основні форми репрезентації: традиційну книжкову та новітню електронну версію. Електронна енциклопедія

– це цифровий ресурс, який містить структуровану інформацію та доступний через електронні платформи. Він має відповідати низці вимог, а саме: уніфікація контенту, легкодоступність, інтерактивність, можливість оновлення та адаптація до потреб користувачів. Ці риси роблять електронні енциклопедії незамінними в умовах інформаційного суспільства, де швидкість і зручність доступу до знань стають пріоритетними.

В. І. Скаржинська вважає, що енциклопедії можна класифікувати за типом інформації на універсальні (загальні), що охоплюють знання з усіх сфер, і спеціалізовані, які зосереджені на певній дисципліні чи сфері діяльності. За обсягом матеріалу їх поділяють на однотомні й багатотомні, а також на компактні та розширені видання. Залежно від структури викладу інформації, розрізняють алфавітні й тематичні енциклопедії. Крім того, з огляду на аудиторію, їх можна умовно розділити на професійні, орієнтовані на фахівців, і популярні, призначені для широкого загалу (Скаржинська, 2023, с. 128).

Треба наголосити, що електронні ресурси не лише забезпечують доступ до текстів, але й відкривають нові можливості для їх інтерпретації та дослідження. Таким чином, діджиталізація шекспірівських джерел відповідає на актуальні виклики сучасності, створюючи нові горизонти для наукової спільноти та широкої аудиторії.

Творчість Вільяма Шекспіра залишається надзвичайно важливою як для світової, так і для української культурної спільноти. Його твори, що висвітлюють вічні теми людських відносин, моралі та влади, продовжують резонувати в умовах сучасності, спонукаючи до глибоких роздумів про екзистенційні (“Гамлет”), соціальні (“Коріолан”) та політичні (“Річард III”) виклики. У контексті історичних катаклізмів, коли традиційні цінності, свобода слова, права людини знаходяться під загрозою, шекспірівські тексти забезпечують можливість для критичної рефлексії, слугуючи джерелом натхнення для боротьби за свободу та гідність. Крім того, їхнє значення відчутне і на рівні розвитку національної театральної практики, літературних та академічних дискусій, що підкреслює актуальність його спадщини в українській культурі.

У контексті шекспірологічного дискурсу серед розглянутих джерел правомірно виділяти:

- енциклопедії змішаного (загального) типу (*The Reader's Encyclopedia of Shakespeare* (Quinn, 1996), *The Shakespeare Encyclopedia: The Complete Guide to the Man and His Works* Author (Cousins, 2009, p. 304), *A Shakespeare Encyclopaedia* (Campbell, 1974), *The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare* (Joubin, Vyroubalova 2025), Shakespedia (SBT).

- енциклопедії мовознавчого спрямування (*Encyclopedia of Shakespeare's Language* (ESL), *Shakespeare and Language: Reason, Eloquence and Artifice in the Renaissance* (Hope, 2010), *The Arden Encyclopedia of Shakespeare's Language* (Culpeper, Hardie, Demmen, 2023));

- енциклопедії театального спрямування (Shakespeare's plays (RSC)).

Одним із найуспішніших енциклопедичних проєктів правомірно вважати масштабний науковий проєкт *The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare*,

покликаний висвітлити присутність Шекспіра в культурному просторі сучасної цивілізації. Цей електронний ресурс об'єднує зусилля провідних шекспірознавців з усього світу, спрямовані на те, щоб продемонструвати, як творчість Шекспіра інтерпретується, адаптується й переосмислюється в різних культурних, соціальних та історичних контекстах. Редакторами енциклопедії є Алекса Еліс Джубін (головний редактор, Університет Джорджа Вашингтона) та Ема Вирубалова (заступниця редактора, Трініті-коледж, Дублін).

Енциклопедія вирізняється постійним оновленням і дотриманням високих академічних стандартів. Кожна стаття оформлена за чіткою структурою: назва розділу, автор(и), афіліація, адреса електронної пошти, установа(и), місто, держава, ключові слова, визначення вхідного терміну, вступ (за бажанням автора статті), основна частина, висновки, перехресні посилання та список використаних джерел (Faris, 2025).

У новітній версії енциклопедії статті згруповані за географічним принципом – за частинами світу та окремими країнами, що дозволяє простежити особливості рецепції Шекспіра у світовому масштабі. Працю можна віднести до загального типу енциклопедій, оскільки матеріали охоплюють різні сфери шекспірознавства: переклади праць Шекспіра, театральні та кінематографічні адаптації, а також відомості про постаті, що зробили внесок у шекспірівський глобальний дискурс. Значну увагу приділено сучасним підходам до інтерпретації творів Шекспіра у XX–XXI століттях.

Особливої ваги для української академічної спільноти набуває участь у *The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare* українських дослідників, чий внесок збагачує загальний контекст і додає нові перспективи до глобального осмислення Шекспіра.

Література

- Зінченко, М. (2024). Російська ракетна атака по Києву: пошкоджень зазнав обмінний та резервний фонд бібліотеки Ярослава Мудрого. *Детектор медіа*. Відновлено з <https://detector.media/infospace/article/229368/2024-07-10-rosiyska-raketna-ataka-po-kyevu-poshkodzhen-zaznav-obminnyy-ta-rezervnyy-fond-bibliotekyyaroslava-mudrogo/>
- Скаржинська, В.І. (2023). “The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare” в контексті шекспіроцентричної енциклопедичної традиції. *Різдвяні студентські наукові читання: Vita in lingua. Матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 8 грудня 2023 р., Запоріжжя* (с. 126-128). Запоріжжя: Запорізький національний університет.
- Campbell, O. J. (1974). *A Shakespeare Encyclopaedia*. London: Methuen & Co LTD. Retrieved from <https://archive.org/details/shakespeareencyc0000unse/page/n9/mode/2up>
- Cousins, A. D. (2009). *The Shakespeare Encyclopedia: The Complete Guide to the Man and His Works Author*. Firefly Books.
- Culpeper, J., Hardie, A., & Demmen, J. (2023). *The Arden Encyclopedia of Shakespeare's Language*. Bloomsbury Publishing. Retrieved from <https://www.bloomsbury.com/uk/arden-encyclopedia-of-shakespeares-language-9781350017955/#:~:text=The%20volume%20establishes%20in%20detail,fish%20as%20opposed%20to%20beef>
- East, J. (2010). The Rolls Royce of the Library Reference Collection: The Subject Encyclopedia in the Age of Wikipedia. *Reference & User Services Quarterly*, 50 (2), 162-169.
- ESL – *Encyclopedia of Shakespeare's Language*. Retrieved from <https://wp.lancs.ac.uk/shakespearelang/>

Faris, S. (2025). Author Guidelines. *The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare*. Retrieved from <https://meteor.springer.com/project/dashboard.jsf?id=812&tab=About&mode=ReadPage&entity=6069>

Hope, J. (2010). *Shakespeare and Language: Reason, Eloquence and Artifice in the Renaissance*. Arden Shakespeare.

Joubin, A. A. & Vyroubalova, E. (2025). *The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare*. Retrieved from <https://link.springer.com/referencework/10.1007/978-3-319-99378-2>.

Quinn, E.G. (1966). *The Reader's Encyclopedia of Shakespeare*. Thomas Y. Crowell Company. Retrieved from <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.117310/page/n1/mode/2up>

RSC – Royal Shakespeare Company. *Shakespeare's plays*. Retrieved from <https://www.rsc.org.uk/shakespeares-plays>.

SBT – Shakespeare birthplace trust. *Shakespedia*. Retrieved from <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/>

Bohdan Bieliaiev

Zaporizhia National University

Typology of Electronic Shakespeare Encyclopedias in the Digital Academic Space

The article outlines the typology of digital Shakespeare encyclopedias and their role in knowledge preservation. It highlights The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare as an example of global academic collaboration and stresses the value of digital resources for Shakespeare studies in Ukraine.

Key words: *electronic encyclopedia, typology, digitalisation, Shakespeare studies, The Palgrave Encyclopedia of Global Shakespeare, Ukraine.*

Верейкін Д. Ю.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викл. Литвин Л. М.

<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3240>

Локуси віршів Данила Братковського

Вірші барокового поета Данила Братковського віднедавна стали об'єктом активного наукового вивчення. Єдина збірка автора, що має назву “Світ, розглянутий по частинах” (1697), приваблює багатоманіттю художніх аспектів, які потребують подальшого вивчення. Стильові аспекти віршів досліджували М. Корпанюк, О. Турчин, Г. Микитюк, Н. Урсані, О. Новик, морально-етичні проблеми вивчали Р. Радишевський, О. Трюхан, О. Бай, Н. Урсані, образну систему – Л. Семенюк, О. Бай, а до порівняльного аналізу його філософії та поглядів Григорія Сковороди вдалася О. Турчин.

Очевидного прискорення у вивченні творчості Данила Братковського задав переклад збірки “Світ, розглянутий по частинах” з польської мови, який здійснив В. Шевчук, додавши до нього передмову, що дає широкий історичний огляд епохи та аналіз віршів.

Уважаємо за доцільне проаналізувати художню картину світу Данила Братковського як географічну мапу, створену його уявою та релігійними переконаннями.